

Hermenèutica heterodòxica

Després de la greu crisi provocada per la irrupció dels estudis culturals, els estudis literaris gaudeixen ara d'un renaixement que els tornarà a situar, sens dubte, al centre del pensament contemporani. *Flor de farola* de [José Antonio Millán](#) és una obra pionera que s'ocupa, tal com diu el subtítol, dels «Textos del margen»; és a dir: de tota la producció literària que pren com a principal mitjà de difusió el mobiliari urbà, especialment els fanals. Com que el tret característic d'aquesta literatura és precisament el suport, és fàcil deduir que la tipologia textual és d'una gran diversitat i complexitat, amb magnífics exemples dels principals corrents literaris actuals. En un parell d'ocasions, però, l'autor es limita a l'anàlisi sociològica dels textos, cosa que dificulta l'adscripció genèrica d'algunes mostres del corpus estudiat. Per exemple, al capítol "No hay nada" es comenta aquest poema innovador, situat de manera ben visible a l'interior d'un automòbil:

No hay nada.
Soy del barrio.

La meticulosa anàlisi de José Antonio Millán es deté en consideracions sobre la convivència veïnal, de manera que l'autor anònim d'aquest versos pertorbadors s'hauria limitat a escriure sobre la frustració del lladre que intenti furta alguna cosa de l'interior del vehicle. Però a mi em sembla evident, i espero les contribucions dels filòlegs que vulguin corroborar aquestes apreciacions, que cal emmarcar el poema dins de la tradició de l'anomenada poesia del silenci. Amb «No hay nada» irromp el no-res necessari perquè emergeixi alguna cosa, qualsevol cosa. «Soy del barrio» planteja quina podria ser aquesta cosa, com una resposta contundent a l'expressió popular "irse al otro barrio"; çò és: el poeta afirma que està viu. El sentit del poema cal cercar-lo, doncs, al voltant de l'afirmació ascètica de la vida en la seva absoluta nuesa: a partir d'un no-res fundador es percep millor el fet de viure.

Flor de farola és una aportació tan sòlida als estudis literaris que solament he trobat un altre exemple de poca precisió a l'hora de definir el gènere literari. A "[Alarma, negros](#)" l'autor anònim presenta una reelaboració contemporània del determinisme social i racial, propi del Naturalisme a la manera de Zola. Així, per

exemple: «En París los negros no pagan el metro nunca, se “cuelan” sin pagar por la puertas de salida, son los únicos que no respetan los pasos de cebra... y otros actos incívicos.» L'últim paràgraf és essencial per captar el sentit de l'obra:

Esta información verídica y desagradable afecta a todos los españoles, y más a las mujeres españolas que están con árabes y negros.

Sobre això, comenta José Antonio Millán:

Este párrafo final reproduce en esquema la totalidad del argumento: se han contado unas cosas ("información") que son verdad y no son agradables, y afectan "a todos los españoles". ¿De qué manera? Como la conclusión de un silogismo se impone el auténtico mensaje, que no es otro que el fascista "¡Hay que hacer algo!".

Una altra vegada, l'anàlisi sociològica impedeix la lectura adient d'aquesta peça avantguardista. Resulta clar que l'acumulació de tòpics pren sentit en la frase final: «y más a las mujeres españolas que están con árabes y negros», d'on no és difícil deduir que tot està construït per manifestar el dolor per un desengany amorós.

Aquestes dues objeccions no són un retret al llibre de José Antonio Millán, sinó que volen ser un homenatge als nous i enlluernadors camins que poden prendre els estudis literaris a partir de *Flor de farola*.